

Karolina ROZMIAREK*

ZWOLNIENIE OD KOSZTÓW SĄDOWYCH W SPRAWACH CYWILNYCH W ŚWIETLE ORZECZNICTWA

Zarys treści: Zasadą jest, że w sprawach cywilnych strony ponoszą koszty, które powstają w ramach postępowania sądowego. Odstępstwem od tej zasady jest zwolnienie od kosztów sądowych z mocy ustawy, przed zainicjowaniem postępowania albo w jego toku na wniosek osoby ubiegającej się o nie, a także w orzeczeniu kończącym sprawę w danej instancji. Celem artykułu jest szczegółowa analiza wymogów uzyskania zwolnienia od kosztów sądowych, umożliwiająca wskazanie głównych założeń tej instytucji prawnej.

Słowa kluczowe: sprawy cywilne, koszty sądowe, zwolnienie od kosztów sądowych, rozstrzygnięcia sądu albo referendarza sądowego, środki zaskarżenia.

Pojęcie kosztów sądowych w sprawach cywilnych

Regulacje dotyczące kosztów sądowych w sprawach cywilnych zawiera ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (zwana dalej: „u.k.s.c.”)¹. Istotne jednak jest, że w postępowaniu dotyczącym kosztów sądowych należy stosować przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (zwanej dalej: „k.p.c.”)², chyba że u.k.s.c. stanowi inaczej.

Sprawy cywilne to sprawy ze stosunków z zakresu prawa cywilnego³, rodzinnego i opiekuńczego oraz prawa pracy, a także sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych oraz inne sprawy, do których przepisy k.p.c. stosuje się z mocy ustaw szczególnych. Powyższe rozumienie „spraw cywilnych” wynika

---

* doktorantka, Katedra Prawa Cywilnego i Handlowego, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Szczeciński

¹ tj. Dz. U. z 2016 r. poz. 623 ze zm.

² tj. Dz. U. z 2016 r. poz. 1822 ze zm.

³ W tym sprawy gospodarcze, które są sprawami ze stosunków cywilnych między przedsiębiorcami w zakresie prowadzonej przez nich działalności gospodarczej.

wprost z definicji legalnej zawartej w art. 1 k.p.c., a pośrednio również z tytułów rozdziałów działów 3. i 4. tytułu II u.k.s.c.

Koszty sądowe wchodzą w skład kosztów postępowania. Możliwe jest też stanowisko, zgodnie z którym koszty sądowe wchodzą w skład kosztów procesu, jednakże z uwagi na fakt, iż koszty sądowe powstają zarówno w ramach postępowania procesowego, jak i nieprocesowego, a także zabezpieczającego i egzekucyjnego, bardziej trafne jest posługiwanie się pojęciem „koszty postępowania”.

Koszty sądowe obejmują opłaty i wydatki. Opłaty sądowe są dochodami budżetu państwa i dzielą się na opłaty od wnoszonych pism, gdy przepis ustawy przewiduje ich pobranie i opłaty kancelaryjne.

Opłacie sądowej podlegają w szczególności takie pisma jak pozew, pozew wzajemny, apelacja, zażalenie, skarga kasacyjna, skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, sprzeciw od wyroku zaocznego, zarzuty od nakazu zapłaty, interwencja główna i uboczna, wniosek o wszczęcie postępowania nieprocesowego, wniosek: o ogłoszenie upadłości, o wpis i wykreślenie w księdze wieczystej, o wpis w Krajowym Rejestrze Sądowym i w rejestrze zastawów oraz o zmianę i wykreślenie tych wpisów, skarga: o wznowienie postępowania, o uchylenie wyroku sądu polubownego, na orzeczenie referendarza sądowego, na czynności komornika, a także odwołanie od decyzji oraz zażalenie na postanowienie Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki, Prezesa Urzędu Komunikacji Elektronicznej, Prezesa Urzędu Transportu Kolejowego, Przewodniczącego Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji. Wyróżnia się trzy rodzaje opłat: stałą, stosunkową, podstawową. Można pobrać również opłatę tymczasową⁴.

Opłatę kancelaryjną pobiera się od wniosku o wydanie na podstawie akt: odpisu, wypisu, zaświadczenia, wyciągu, innego dokumentu oraz kopii, a także wniosku o wydanie odpisu księgi wieczystej⁵.

Wydatki to w szczególności koszty podróży strony zwolnionej od kosztów sądowych związane z nakazaniem przez sąd jej osobistym stawiennictwem, zwrot kosztów podróży i noclegu oraz utraconych zarobków lub dochodów świadków, wynagrodzenie i zwrot kosztów poniesionych przez biegłych, tłumaczy oraz kuratorów ustanowionych dla strony w danej sprawie, zryczałtowane koszty przeprowadzenia dowodu z opinii opiniodawczego zespołu sądowych specjalistów, wynagrodzenie należne innym osobom lub instytucjom oraz zwrot poniesionych przez nie kosztów, koszty przeprowadzenia innych dowodów, koszty przewozu zwierząt i rzeczy,

⁴ Zob. szerzej art. 12-15, 18-76b u.k.s.c.

⁵ Zob. szerzej art. 77-78 u.k.s.c.

utrzymywania ich lub przechowywania, koszty wystawienia zaświadczenia przez lekarza sądowego, ryczałty należne kuratorom sądowym za przeprowadzenie wywiadu środowiskowego w sprawach o: unieważnienie małżeństwa, rozwód, separację oraz za uczestniczenie przy ustalonych przez sąd kontaktach rodziców z dziećmi, koszty ogłoszeń, koszty osadzenia i pobytu w areszcie, a także koszty mediacji prowadzonej na skutek skierowania przez sąd.

Obowiązek poniesienia kosztów sądowych nie ma jednak charakteru absolutnego. Strona postępowania może być bowiem zwolniona z obowiązku uiszczenia kosztów sądowych z mocy ustawy albo na skutek wydanego orzeczenia sądu lub referendarza sądowego przed zainicjowaniem postępowania lub w jego toku, lecz wymaga to złożenia wniosku. Także sąd, w orzeczeniu kończącym sprawę w danej instancji, może nie obciążać strony nieuiszczonymi kosztami sądowymi.

Zwolnienie od kosztów sądowych z mocy ustawy

W u.k.s.c. przewidziano zwolnienia podmiotowe i przedmiotowe, które dotyczą podmiotów i rodzajów spraw o największej doniosłości społecznej⁶, przy czym, część zwolnień obejmuje wszystkie koszty sądowe (tj. opłaty i wydatki), a część jedynie opłaty albo wydatki.

Z mocy ustawy Skarb Państwa nie ma obowiązku uiszczać opłat sądowych⁷. Przywilejem tym nie zostały objęte natomiast m.in. gminy, państwowe osoby prawne, organizacje społeczne⁸.

Opłat sądowych nie pobiera się od wniosku: o przyjęcie oświadczenia o uznaniu dziecka, o przysposobienie dziecka, o nadanie dziecku nazwiska,

---

⁶ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2013 r., III CZP 97/12, Legalis nr 551823.

⁷ Mimo, iż Skarb Państwa jest osobą prawną (art. 33 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny – tj. Dz. U. z 2017 r. poz. 459 ze zm.), która ma zdolność do samodzielnego występowania w postępowaniu sądowym (tzw. zdolność sądową), to czynności procesowe podejmuje za niego tzw. *statio fisci*, tj. organ państwowej jednostki organizacyjnej, z której działalnością związane jest dochodzone roszczenie, lub organ jednostki nadrzędnej (art. 67 § 2 zdanie pierwsze k.p.c.). Dlatego też określenie w postępowaniu procesowym powoda albo pozwanego (a w postępowaniu nieprocesowym wnioskodawcy albo uczestnika) przez wskazanie Skarbu Państwa i jednocześnie właściwej państwowej jednostki organizacyjnej (np. Skarb Państwa – Zakład Karny w Czarnem), będącej reprezentantem, jest w tym przypadku właściwe i oznacza, iż stroną w postępowaniu jest Skarb Państwa (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 lutego 2001 r., III CKN 295/00, Legalis nr 81618).

⁸ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2013 r., III CZP 97/12, op. cit.

o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką oraz o umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka; o udzielenie zabezpieczenia, zgłoszonego w piśmie rozpoczynającym postępowanie; o przesłuchanie świadka testamentu ustnego, o otwarciu i ogłoszenie testamentu oraz o zwolnienie z obowiązków wykonawcy testamentu; będącego podstawą wszczęcia przez sąd postępowania z urzędu, a także od pism składanych sądowi opiekuńczemu w wykonaniu obowiązku wynikającego z ustawy albo nałożonego przez ten sąd; o wpis w księdze wieczystej prawa własności uzyskanego na podstawie przekształcenia, o którym mowa w art. 1 ust. 1a ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przekształceniu prawa użytkownictwa wieczystego w prawo własności nieruchomości⁹; o wpis do Krajowego Rejestru Sądowego organizacji społecznych oraz kościołów i związków wyznaniowych ubiegających się o status organizacji pożytku publicznego; wynikającego ze zmian w podziale terytorialnym państwa, o wpis w księdze wieczystej prawa własności i prawa użytkownictwa wieczystego na rzecz jednostek samorządu terytorialnego; o zatwierdzenie ugody zawartej przed mediatorem w wyniku prowadzenia mediacji na podstawie umowy o mediację; o odtworzenie zaginionych lub zniszczonych akt, a także od pozwu o odszkodowanie przewidzianego w art. 6 ustawy z dnia 22 listopada 2002 r. o wyrównywaniu strat majątkowych wynikających z ograniczenia w czasie stanu nadzwyczajnego wolności i praw człowieka i obywatela¹⁰. Nie pobiera się również opłat od zażalenia na postanowienie sądu dotyczące wysokości opłaty albo wysokości wydatków, zażalenia na postanowienie sądu, którego przedmiotem jest odmowa zwolnienia od kosztów sądowych lub cofnięcie takiego zwolnienia oraz odmowa ustanowienia adwokata lub radcy prawnego lub ich odwołanie, skargi na orzeczenie referendarza sądowego w przedmiocie odmowy ustanowienia adwokata lub radcy prawnego i skargi na orzeczenie referendarza sądowego w przedmiocie zwolnienia od kosztów sądowych. W postępowaniu w sprawach nieletnich nie pobiera się opłat sądowych od wniosku, zażalenia i apelacji nieletniego, natomiast w elektronicznym postępowaniu upominawczym od skargi na orzeczenie referendarza sądowego i zażalenia.

Z mocy ustawy opłat sądowych i wydatków nie mają obowiązku uiszczać: strona wnosząca o uznanie postanowień umownych za niedozwolone, strona dochodząca ustalenia ojcostwa lub macierzyństwa oraz roszczeń z tym związanych, strona występująca z roszczeniami alimentacyjnymi oraz pozwany w sprawie o obniżenie alimentów, pracownik wnoszący powództwo lub strona

---

⁹ tj. Dz. U. z 2012 r. poz. 83.

¹⁰ Dz. U. Nr 233, poz. 1955.

wnosząca odwołanie do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych (z wyjątkiem opłaty sądowej od apelacji, zażalenia, skargi kasacyjnej i skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia), strona w sprawach związanych z ochroną zdrowia psychicznego, osoba ubezwłasnowolniona w sprawach o uchylenie lub zmianę ubezwłasnowolnienia, osoba ubiegająca się o uzyskanie kompensaty na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych czynów zabronionych¹¹, a także strona domagająca się naprawienia szkód spowodowanych ruchem zakładu górniczego, o których mowa w dziale VIII ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. – Prawo geologiczne i górnicze¹². Zwolnieni z mocy ustawy od uiszczania opłat sądowych i wydatków są również: prokurator, Rzecznik Praw Obywatelskich, Rzecznik Praw Dziecka, Rzecznik Finansowy i Rzecznik Praw Pacjenta, powiatowy (miejski) rzecznik konsumentów w sprawach dotyczących praktyk ograniczających konkurencję oraz praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, a także w sprawach dotyczących ochrony indywidualnych interesów konsumenta, inspektor pracy oraz związki zawodowe w sprawach z zakresu prawa pracy, kurator wyznaczony przez sąd orzekający lub sąd opiekuńczy dla konkretnej sprawy.

W wyżej wymienionych przypadkach wydatki tymczasowo (tj. do momentu wydania przez sąd orzeczenia kończącego sprawę w danej instancji) ponosi Skarb Państwa. Wyjątkowo jednak za kuratora wydatki ponosi tymczasowo strona, dla której go ustanowiono, a gdyby to nie było możliwe – strona, która swoim wnioskiem lub swoją czynnością doprowadziła do ustanowienia kuratora (chyba że przepis szczególny stanowi inaczej). W przypadku, gdy powództwo o ustalenie ojcostwa okaże się oczywiście bezzasadne, sąd w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie może obciążyć stronę powodową nieuiszczonymi kosztami sądowymi, bacząc na wszystkie okoliczności sprawy. Wprawdzie, w toku postępowania w sprawach z zakresu prawa pracy o roszczenia pracownika wydatki obciążające pracownika ponosi tymczasowo Skarb Państwa, jednak obciążenie pracownika tymi wydatkami w orzeczeniu kończącym postępowanie w danej instancji może nastąpić jedynie w przypadkach szczególnie uzasadnionych.

Istotne jest, iż w toku postępowania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych wydatki ponosi ostatecznie (a nie tylko tymczasowo) wyłącznie Skarb Państwa. Tak samo jest w postępowaniu prowadzonym na podstawie ustawy z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej

---

¹¹ tj. Dz. U. z 2016 r. poz. 325.

¹² tj. Dz. U. z 2016 r. poz. 1131 ze zm.

innych osób¹³. W tym ostatnim przypadku nie pobiera się również opłat sądowych. Jeżeli zażalenie złożone na zarządzenie przewodniczącego o zwrocie pisma albo na postanowienie sądu o odrzuceniu środka zaskarżenia, zostanie uznane przez sąd za oczywiście uzasadnione, to nie pobiera się od niego opłaty sądowej, a uiszczoną opłatę zwraca się.

Zwolnienie od kosztów sądowych przez sąd albo referendarza sądowego przed zainicjowaniem albo w toku postępowania

Poza zwolnieniem ustawowym należy wyróżnić jeszcze zwolnienie od kosztów sądowych na skutek wydanego orzeczenia sądu lub referendarza sądowego przed zainicjowaniem postępowania lub w jego toku w przedmiocie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych. Zwolnić można dany podmiot w całości – wówczas nie uiszcza on opłat sądowych i nie ponosi wydatków, które obciążają tymczasowo Skarb Państwa. Możliwe jest również częściowe zwolnienie. Następuje ono poprzez zwolnienie od poniesienia albo ułamkowej lub procentowej części kosztów sądowych, albo określonej ich kwoty, albo niektórych opłat lub wydatków. Dany podmiot obowiązany jest wówczas uiścić opłaty oraz ponieść wydatki w takiej wysokości, jaka nie jest objęta przyznanym zwolnieniem. Wniosek o przyznanie zwolnienia może zostać zgłoszony przez osobę fizyczną (np. przedsiębiorcę jednoosobowego wpisanego do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej), osobę prawną (np. spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością i spółkę akcyjną) albo jednostkę organizacyjną niebędącą osobą prawną, której ustawa przyznaje zdolność prawną (np. spółkę jawną, spółkę partnerską, spółkę komandytową, spółkę komandytowo-akcyjną)¹⁴ na piśmie lub ustnie do protokołu w sądzie, w którym sprawa ma być wytoczona lub już się toczy.

Różnice w zwolnieniu od kosztów sądowych związane z podmiotowością prawną wnioskodawcy

Dla osoby fizycznej wprowadzono pewne ułatwienie. W sytuacji, gdy nie ma ona miejsca zamieszkania w siedzibie sądu, o którym była mowa powyżej, może złożyć wniosek o przyznanie zwolnienia od kosztów sądowych w sądzie rejonowym właściwym z uwagi na miejsce swojego zamieszkania. W takim

¹³ Dz. U. z 2014 r. poz. 24 ze zm.

¹⁴ Mają taką możliwość także organizacje społeczne, jednak z uwagi na specyficzną regulację w tym zakresie szerzej o tym w art. 104 u.k.s.c.

przypadku sąd będzie obowiązany niezwłocznie przesłać ten wniosek sądowi właściwemu. Cechą charakterystyczną postępowania zainicjowanego wnioskiem osoby fizycznej o zwolnienie od kosztów sądowych (czy to w całości, czy w części) jest to, iż winna ona złożyć oświadczenie, z którego wynika, że nie jest w stanie ich ponieść bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny¹⁵. Obligatoryjnie do wniosku o zwolnienie należy załączyć oświadczenie obejmujące szczegółowe dane o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania osoby wnoszącej o zwolnienie od kosztów, którego wzór¹⁶ druku dostępny jest nieodpłatnie w formie elektronicznej na stronie internetowej www.ms.gov.pl lub w formie papierowej w budynkach sądów. Brak takiego oświadczenia lub niepodanie w nim wszystkich wymaganych danych skutkuje zobowiązaniem przez przewodniczącego lub referendarza sądowego do uzupełnienia braków formalnych, w terminie tygodniowym (w przypadku osoby mającej miejsce zamieszkania za granicą powinien być to termin nie krótszy niż miesiąc) od doręczenia wezwania, pod rygorem zwrotu wniosku o zwolnienie od kosztów. Istotne jest jednak, że wniosek jest zwracany bez wzywania o jego uzupełnienie, gdy złożył go adwokat lub radca prawny bez dołączenia stosowanego oświadczenia o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania strony, którą reprezentuje (art. 102 ust. 4 u.k.s.c.).

Wprawdzie, możliwość przyznania zwolnienia od kosztów sądowych osobie fizycznej nie jest uwarunkowana wykazaniem, że jest ona osobą ubogą, jednak osoba domagająca się zwolnienia od kosztów sądowych winna przedstawić w załączonym do wniosku oświadczeniu dokładne, wiarygodne dane o swoim stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania, gdyż podlegają one wszechstronnej i uwzględniającej art. 233 k.p.c. ocenie sądu lub referendarza sądowego w aspekcie tego, czy poniesienie przez nią kosztów sądowych mogłoby spowodować uszczerbek w koniecznym utrzymaniu¹⁷. Przedstawienie swojej sytuacji materialnej w sposób niepełny, nierzetelny naraża więc osobę fizyczną na oddalenie złożonego przez nią wniosku. Tym bardziej, gdy sąd lub referendarz sądowy powziął już wcześniej wątpliwości co do rzeczywistego stanu majątkowego strony domagającej się zwolnienia i zarządził stosowne dochodzenie (na podstawie art. 109 ust. 1 u.k.s.c.), a osoba fizyczna pomimo we-

---

¹⁵ Nie chodzi tutaj jednak o przejściowe trudności finansowe (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 2015 r., I CZ 35/15, Legalis nr 1260026).

¹⁶ Zob. rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 stycznia 2006 r. w sprawie określenia wzoru oświadczenia o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania osoby fizycznej ubiegającej się o zwolnienie od kosztów sądowych w postępowaniu cywilnym (tj. Dz. U. z 2015 r. poz. 574 ze zm.).

¹⁷ Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 2015 r., I CZ 119/14, Legalis nr 1186757.

zwania w tym zakresie i pouczenia o skutkach jego niewykonania w postaci oddalenia wniosku, w dalszym ciągu nie wskazała np. wszystkich źródeł finansowania podanych przez nią wydatków. Podkreślić przy tym należy, że osoba fizyczna nie jest obowiązana do przedstawienia dokumentów w celu udowodnienia twierdzeń zawartych w złożonym oświadczeniu, jednak w ten sposób może ułatwić sądowi lub referendarzowi sądowemu dokonanie oceny jej sytuacji materialnej.

Bardziej restrykcyjnie u.k.s.c. traktuje w tym zakresie osobę prawną lub jednostkę organizacyjną niebędącą osobą prawną, której ustawa przyznaje zdolność sądową. Podmioty te bowiem nie składają oświadczenia według określonego w rozporządzeniu wzoru, a już na etapie złożenia wniosku o zwolnienie są obowiązane udowodnić, że nie mają dostatecznych środków na uiszczenie kosztów sądowych, składając dokumenty umożliwiające określenie ich kondycji finansowej, tj. bilans roczny, sprawozdanie finansowe, raporty kasowe, wyciągi z kont bankowych, deklaracje podatkowe¹⁸. Wymagana jest od nich w tym zakresie szczególna staranność¹⁹. Niewykazanie w sposób dostateczny tej okoliczności powoduje oddalenie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych.

Zarówno do osób fizycznych, jak i osób prawnych oraz jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną, należy odnieść dominujący w orzecznictwie pogląd, iż u osoby przygotowującej się do postępowania sądowego winna istnieć świadomość wydatków, które są związane z tym działaniem, więc powinna ona poczynić oszczędności i ograniczyć inne wydatki niebędące niezbędnymi²⁰. Odnosi się to zwłaszcza do powoda, który dysponuje stosownym czasem na przygotowanie się do postępowania sądowego i związanych z nim kosztów. Z reguły bowiem chwila wniesienia powództwa, a w konsekwencji wszczęcia postępowania, zależy wyłącznie od jego decyzji. Jednocześnie w stosunku do kosztów sądowych nie mogą być preferencyjnie traktowane zobowiązania strony postępowania sądowego, tj. kredyty, pożyczki, podatki, względnie obowiązkowe składki²¹. Oznacza to, że strona nie może się na takie zobowiązania skutecznie powołać. Zarówno w dok-

---

¹⁸ Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 19 lipca 2013 r., I ACz 1173/13, Legalis nr 742970.

¹⁹ Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 11 lipca 2013 r., I ACz 1131/13, Legalis nr 742967.

²⁰ Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 7 lutego 2014 r., III APz 2/14, Legalis nr 775812; postanowienie Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 9 lipca 1992 r., I ACz 393/92, Legalis nr 32908.

²¹ Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 18 października 2012 r., I ACz 1699/12, Legalis nr 726408; postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 21 lutego 2013 r., I ACz 134/13, Legalis nr 998684.

trynie, jak i w orzecznictwie podkreślono jednocześnie, że brak możliwości uiszczenia kosztów sądowych (tak w całości, jak i w części) winien mieć charakter obiektywny, tj. taki, na który osoba ubiegająca się o zwolnienie nie ma rzeczywistego wpływu²².

Przedstawione rozważania prowadzą do wniosku, że osoby prawne i jednostki organizacyjne niebędące osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną zostały potraktowane przez ustawodawcę odmiennie z uwagi na ich profesjonalny charakter.

Rozstrzygnięcia i środki zaskarżenia orzeczeń

Sąd lub referendarz sądowy może wniosek osoby ubiegającej się o zwolnienie od kosztów sądowych uwzględnić w całości (zwalniając ją zgodnie z żądaniem), albo uwzględnić jedynie w części, w pozostałym zakresie wniosek oddalając. W konsekwencji, w ten sposób strona może zostać zwolniona od kosztów sądowych w całości, albo w części. Sąd lub referendarz sądowy może jednak także nie uwzględnić w całości żądania osoby ubiegającej się o zwolnienie i jej wniosek oddalić, uznając, iż nie zachodzą w przypadku osoby fizycznej przesłanki określone w art. 102 ust. 1 u.k.s.c., natomiast w przypadku osoby prawnej i jednostki organizacyjnej niebędącej osobą prawną, której ustawa przyznaje zdolność prawną - przesłanki wskazane w art. 103 ust. 1 u.k.s.c. W sytuacji, gdy wniosek osoby ubiegającej się o zwolnienie od kosztów sądowych nie został uwzględniony w całości lub chociażby w jakiejś części, może ona zaskarżyć to postanowienie zażaleniem (art. 394 § 1 pkt 2 k.p.c.), gdy zostało wydane przez sąd, albo skargą (art. 398²² § 1 k.p.c.), gdy zostało wydane przez referendarza sądowego. Zażalenie lub skargę należy złożyć w sądzie, w którym wydano zaskarżone orzeczenie w terminie tygodniowym od doręczenia osobie ubiegającej się zwolnienia odpisu postanowienia. Gdyby jednak sąd wydał postanowienie w przedmiocie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych na rozprawie, a strona nie zażądała w terminie tygodnia od ogłoszenia przedmiotowego orzeczenia jego doręczenia, to termin tygodniowy do złożenia zażalenia należy liczyć od dnia ogłoszenia postanowienia. Zażalenie jest rozpatrywane przez sąd II instancji (w składzie jednego sędziego – art. 397 § 2 k.p.c.), który wydaje postanowienie oddalające zażalenie, zmieniające i orzekające co do istoty sprawy albo uchylające postanowienie sądu I instancji i przekazujące sprawę temu sądowi do ponownego rozpoznania. Niniejsze orzeczenie nie podlega zaskarżeniu. W art. 395 § 2 k.p.c. przewidziano także w przypadku zażaleń zarzucających nieważność postępowania lub będących

---

²² Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 7 lutego 2014 r., III APz 2/14, op. cit. i podane tam źródła.

oczywiście uzasadnionymi możliwość autokontroli polegającą na tym, że sąd, który wydał zaskarżone postanowienie, może na posiedzeniu niejawnym, nie przesyłając akt sprawy sądowi II instancji, uchylić zaskarżone postanowienie i w miarę potrzeby sprawę rozpoznać na nowo. Istotne, iż od wydanego w ten sposób postanowienia przysługują środki odwoławcze na zasadach ogólnych. Skarga jest rozpatrywana przez sąd, w którym wydano zaskarżone orzeczenie. Sąd wydaje postanowienie, w którym zaskarżone postanowienie referendarza sądowego utrzymuje w mocy albo je zmienia. W tym przypadku sąd rozpoznaje skargę w składzie jednego sędziego, jako sąd drugiej instancji, stosując odpowiednio przepisy o zażaleniu. Orzeczenie wydane na skutek rozpoznania skargi nie podlega więc zaskarżeniu.

Pomimo powyższego strona ma możliwość składania nowych wniosków o zwolnienie od kosztów sądowych, jednak muszą one być oparte na nowych okolicznościach wpływających na jej sytuację majątkową. W przypadku bowiem, gdy strona ponownie wniesie o zwolnienie od kosztów sądowych, powołując się na te same okoliczności, które stanowiły uzasadnienie oddalonego wcześniej wniosku, to nowy wniosek zostanie odrzucony, a na powyższe nie będzie służył żaden środek zaskarżenia (art. 107 ust. 2 u.k.s.c.). W konsekwencji, gdy na postanowienie o odrzuceniu wniosku zostanie złożone zażalenie lub skarga, to będą podlegały one odrzuceniu jako niedopuszczalne (zażalenie na podstawie art. 370 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c., natomiast skarga na podstawie art. 370 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. w zw. z art. 398²³ § 2 k.p.c.).

Jak już wspomniano wcześniej, wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych osoby fizycznej, do którego nie załączono w ogóle oświadczenia o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania albo załączono takie oświadczenie, ale zawierające nie wszystkie wymagane dane, zostanie zwrócony z uwagi na nieuczynienie zadość w terminie ustawowym zobowiązaniu zawartemu w wezwaniu sądowym o uzupełnienie tychże braków. Te same zasady obowiązują w sytuacji, gdy wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych jest obciążony innymi brakami formalnymi (np. nie jest podpisany). W tym przypadku jednak nie traktuje się bardziej restrykcyjnie zawodowych pełnomocników, jak przewidziano to w art. 102 ust. 4 u.k.s.c. Podkreślić należy, iż na zarządzenie o zwrocie wniosku wydane przez przewodniczącego lub referendarza sądowego nie przysługuje żaden środek zaskarżenia²³. W konsekwencji, gdy na takie zarządzenie zostanie złożone zażalenie lub skarga, to zostaną one odrzucone jako niedopuszczalne (zażalenie na podstawie art. 370 k.p.c. w zw. z art.

²³ Zarządzenie o zwrocie wniosku nie zostało bowiem ujęte w art. 394 k.p.c., który zawiera wyczerpujący katalog orzeczeń, od których można złożyć zażalenie (postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 10 września 2012 r., V ACz 604/12, Legalis nr 719061).

397 § 2 k.p.c., natomiast skarga na podstawie art. 370 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. w zw. z art. 398²³ § 2 k.p.c.).

Istotne jest również, że sąd lub referendarz sądowy obligatoryjnie cofa z urzędu zwolnienie od kosztów sądowych, gdy okaże się, że okoliczności (wynikające ze wszystkich pism procesowych, jak również z dowodów podanych w celu uzasadnienia roszczenia, przede wszystkim chodzi jednak o dowody załączone do wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych²⁴), które stanowiły podstawę jego przyznania, nie istniały lub przestały istnieć. Wówczas po stronie osoby, która uzyskała takie zwolnienie pojawia się obowiązek pokrycia wszystkich opłat oraz zwrot wydatków, od których została zwolniona. Jednak gdy okoliczności stanowiące podstawę przyznania zwolnienia przestaną istnieć, sąd może obciążyć ją tymi kosztami jedynie w pewnym zakresie w odniesieniu do zmiany jaka pojawiła się w jej stosunkach. Na postanowienie o cofnięciu przyznanego zwolnienia od kosztów sądowych w przypadku, gdy wydaje je sąd przysługuje zażalenie, natomiast w sytuacji, gdy wydaje je referendarz sądowy – skarga²⁵.

Sąd, cofając zwolnienie od kosztów sądowych, obligatoryjnie z urzędu skazuje na grzywnę w wysokości 1000 zł stronę, której przyznano zwolnienie na podstawie świadomego powołania okoliczności, które są nieprawdziwe. Wtedy strona jest obowiązana również uiścić wszystkie przepisane opłaty i pokryć wydatki, które ją obciążają. Obowiązek uiszczenia grzywny, w przypadku spełnienia powyższych przesłanek, będzie ciążył także na osobie, która uzyskała zwolnienie, a okazało się, że okoliczności, które stanowiły podstawę jego przyznania, nie istniały (o czym była mowa wcześniej).

Sąd, odrzucając wniosek, obligatoryjnie z urzędu skazuje również na grzywnę w wysokości 2000 zł osobę fizyczną, która kolejny raz złożyła wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych, świadomie powołując nieprawdziwe okoliczności, dotyczące jej stanu rodzinnego, majątku, dochodów i źródeł utrzymania.

Na postanowienie sądu w przedmiocie skazania na grzywnę (referendarzowi sądowemu nie przyznano takiego uprawnienia) przysługuje zażalenie²⁶.

---

²⁴ Postanowienie Sądu Okręgowego w Słupsku z dnia 20 czerwca 2013 r., IV Cz 373/13, [www.orzeczenia.slupsk.so.gov.pl/content/\\$N/151020000002003_IV_Cz_000373_2013_Uz_2013-06-20_001](http://www.orzeczenia.slupsk.so.gov.pl/content/$N/151020000002003_IV_Cz_000373_2013_Uz_2013-06-20_001).

²⁵ Zob. uwagi dotyczące środków zaskarżenia przysługujących osobie ubiegającej się o zwolnienie od kosztów sądowych w przypadku nieuwzględnienia w całości lub w części jej wniosku.

²⁶ Zob. uwagi dotyczące zażalenia przysługującego osobie ubiegającej się o zwolnienie od kosztów sądowych w przypadku nieuwzględnienia w całości lub w części jej wniosku.

Powyższe prowadzi do konkluzji, iż ustawodawca przewidział surowe sankcje za składanie niezgodnych z prawdą oświadczeń.

Nieobciążanie nieuiszczonymi kosztami sądowymi przez sąd w orzeczeniu kończącym sprawę w danej instancji

Jak zostało na wstępie wspomniane, koszty sądowe składają się na koszty postępowania. Podkreślić należy, że zwolnienie od kosztów sądowych uzyskane w toku postępowania (lub przed jego zainicjowaniem) nie zwalnia strony od obowiązku zwrotu przeciwnikowi kosztów niezbędnych do celowego dochodzenia praw i celowej obrony, o których stanowi art. 98 k.p.c., a na które składają się m.in. poniesione w toku postępowania przez przeciwnika koszty sądowe. W art. 98 § 2 k.p.c. wskazano, że w przypadku prowadzenia postępowania przez stronę osobiście lub przez pełnomocnika niebędącego radcą prawnym, adwokatem lub rzecznikiem patentowym, do tych niezbędnych kosztów zalicza się poniesione przez stronę koszty sądowe, koszty przejazdów do sądu strony lub jej pełnomocnika oraz równowartość zarobku utraconego na skutek stawiennictwa w sądzie. Jak wynika natomiast z § 3 tego artykułu, w przypadku strony reprezentowanej przez zawodowego pełnomocnika (tj. radcę prawnego, adwokata lub rzecznika patentowego) do tych niezbędnych kosztów zalicza się wynagrodzenie zawodowego pełnomocnika (nie wyższe niż stawki opłat wskazane w odrębnych przepisach) i wydatki jednego zawodowego pełnomocnika, koszty sądowe oraz koszty nakazanego przez sąd osobistego stawiennictwa strony. Sąd może jednak w orzeczeniu kończącym sprawę w danej instancji, w wypadkach szczególnie uzasadnionych, zasądzić od strony przegrywającej jedynie część tych kosztów albo w ogóle nie obciążać jej tymi kosztami, o czym mowa w art. 102 k.p.c.

Sąd w orzeczeniu kończącym sprawę w danej instancji nie tylko obowiązany jest na podstawie art. 108 § 1 k.p.c.²⁷ orzec (w tym poprzez rozstrzygnięcie tylko o zasadach poniesienia przez strony kosztów postępowania, np. procentowo, i pozostawić szczegółowe wyliczenie referendarzowi sądowemu²⁸) w przedmiocie kosztów postępowania poniesionych przez strony, ale również,

²⁷ W przypadku innych postępowań niż procesowe znajduje zastosowanie art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

²⁸ Gdy orzeczenie kończące postępowanie w sprawie stanie się prawomocne, referendarz sądowy w sądzie I instancji wyda postanowienie, w którym dokona szczegółowego wyliczenia kosztów obciążających strony.

na podstawie art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z art. 113 u.k.s.c.²⁹, w przedmiocie nieuiszczonych kosztów sądowych (np. opłaty od pozwu, od której powód został zwolniony przed zainicjowaniem postępowania lub w jego toku, a także wydatków, które tymczasowo poniósł Skarb Państwa). W przypadku, gdy osoba dotychczas zwolniona od kosztów sądowych w całości wygra sprawę, to sąd nakazuje ściągnąć na rzecz Skarbu Państwa od jej przeciwnika nieuiszczone koszty sądowe, natomiast jeżeli osoba zwolniona od kosztów sądowych w całości przegra sprawę, to sąd nie może nakazać ściągnięcia od niej (jako przegranej) nieuiszczonych kosztów sądowych i koszty te ponosi Skarb Państwa. W sytuacji, gdy osoba zwolniona od kosztów sądowych w całości przegra sprawę, sąd nie orzeka w przedmiocie nieuiszczonych kosztów sądowych. Osoba dotychczas zwolniona od kosztów sądowych w całości może także częściowo wygrać sprawę, a częściowo ją przegrać, wówczas można ściągnąć od niej³⁰ nieuiszczone koszty sądowe w takim zakresie, w jakim przegrała sprawę (przy odpowiednim zastosowaniu zasad obowiązujących przy zwrocie kosztów procesu, o których mowa w art. 100 k.p.c.), jedynie gdy jest powodem (a dokładnie, jak wynika z art. 113 ust. 2 pkt 1 u.k.s.c., stroną, która spowodowała ich powstanie) i tylko z zasądzonego na jej rzecz roszczenia³¹. Sąd może jednak w orzeczeniu kończącym sprawę w danej instancji, w przypadkach szczególnie uzasadnionych, odstąpić od takiego obciążenia nieuiszczonymi kosztami sądowymi na podstawie art. 113 ust. 4 u.k.s.c.³². Natomiast, gdy przegrywający nie jest zwolniony od kosztów sądowych, wówczas sąd obciąży go kosztami sądowymi, których strona przeciwna nie miała obowiązku uiścić, przy odpowiednim zastosowaniu zasad obowiązujących przy zwrocie kosztów procesu. Gdy przegra więc sprawę w całości, znajdzie zastosowanie art. 98 k.p.c., natomiast, gdy przegra sprawę w części – art. 100 k.p.c. Art. 98 § 1 k.p.c. stanowi bowiem, że strona przegrywająca sprawę winna zwrócić stronie przeciwnej na jej żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony. W art. 100 k.p.c. wskazano natomiast, że gdy żądania będą tylko częściowo uwzględnione, to

²⁹ W przypadku innych postępowań niż procesowe znajduje zastosowanie art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. w zw. z art. 113 u.k.s.c.

³⁰ Pewne modyfikacje zachodzą w przypadku, gdy nie miał obowiązku uiścić kosztów sądowych kurator, prokurator albo wnioskodawca lub uczestnik w sprawie o zabezpieczenie spadku lub sporządzenie spisu inwentarza, o czym szerzej w art. 113 ust. 2 pkt 2-3 i ust. 3-3a u.k.s.c., a także pracownik, o czym była mowa przy zwolnieniach od kosztów sądowych z mocy ustawy i w art. 97 u.k.s.c.

³¹ Z wyłączeniem opłat, których nie miał obowiązku uiścić Skarb Państwa.

³² W orzecznictwie akcentuje się, iż przesłanki zastosowania art. 113 ust. 4 u.k.s.c. są analogiczne do tych, o których mowa w art. 102 k.p.c. (wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 25 września 2015 r., I ACa 533/15, LEX nr 1927636).

koszty będą wzajemnie zniesione lub stosunkowo rozdzielone, jednak gdy strona przeciwna uległa tylko co do nieznacznej części swego żądania albo gdy określenie należnej jej sumy zależało od wzajemnego obrachunku lub oceny sądu, sąd może włożyć na jedną ze stron obowiązek zwrotu wszystkich kosztów. Korzystając z dyspozycji zawartej w art. 102 k.p.c., sąd może obciążyć przegrywającego, niezwolnionego od kosztów sądowych, tylko częścią nieuiszczonych kosztów sądowych albo nie obciążać go nimi w ogóle w wypadkach szczególnie uzasadnionych³³. Chodzi tu bowiem o takie szczególnie uzasadnione wypadki, na skutek których obciążenie nieuiszczonymi kosztami sądowymi strony przegrywającej (zarówno w całości, jak i w części) byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego i powszechnym odczuciem sprawiedliwości³⁴. Są to okoliczności związane z tokiem postępowania (tj. przedawnienie roszczenia, charakter zgłoszonego roszczenia, jego znaczenie dla strony, a także jej subiektywne przekonanie o jego zasadności), jak i leżące na zewnątrz (tj. sytuacja majątkowa i życiowa danej osoby będącej stroną postępowania), jednakże sama trudna sytuacja ekonomiczna nie jest wystarczającą podstawą do nieobciążania strony przegrywającej nieuiszczonymi kosztami sądowymi³⁵.

Wnioski

Dzięki zwolnieniu od kosztów sądowych strona może nie ponosić opłat sądowych i wydatków, które powstają w ramach postępowania sądowego. Przed wszystkim zwolnienie od kosztów sądowych (w szczególności od opłat sądowych) z mocy ustawy, a także zwolnienie od kosztów sądowych przez sąd albo referendarza sądowego przed zainicjowaniem albo w toku postępowania, umożliwia każdej osobie realizację jej prawa dostępu do sądu, które wynika z art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (zwanej dalej: „Konstytucją RP”)³⁶. Istotne jest jednak, że zwolnienie z mocy ustawy zostało ograniczone jedynie do podmiotów i rodzajów spraw o największej doniosłości społecznej. Co prawda, poza zwolnieniem ustawowym istnieje także zwolnienie od kosztów sądowych na wniosek, jednak w przypadku osoby fizycznej jest uzależnione od tego, aby ze złożonego według określonego wzoru, rzetelnego i zupełnego

³³ Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 25 listopada 2015 r., I ACz 1128/15, LEX nr 1959432.

³⁴ Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 2013 r., V CZ 132/12, LEX nr 1341732.

³⁵ Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 3 lipca 2013 r., I ACa 660/13, LEX nr 1383580.

³⁶ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.).

oświadczenia wynikało, że nie jest ona w stanie ich ponieść (ale nie wyłącznie przejściowo) bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny. Natomiast osoby prawne lub jednostki organizacyjne niebędące osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną, będące w większości przypadków podmiotami profesjonalnymi, są obowiązane do wykazania, już na etapie złożenia wniosku o zwolnienie, za pomocą dokumentów umożliwiających określenie ich kondycji finansowej, że nie mają dostatecznych środków na uiszczenie kosztów sądowych. Jednak u każdego z tych podmiotów przygotowujących się do postępowania sądowego winna istnieć świadomość wydatków, które są związane z tym działaniem, więc powinny one poczynić oszczędności i ograniczyć inne wydatki niebędące niezbędnymi. W stosunku do kosztów sądowych nie mogą być preferencyjnie traktowane zobowiązania strony postępowania sądowego, tj. kredyty, pożyczki, podatki, względnie obowiązkowe składki. W orzeczeniu kończącym sprawę w danej instancji można uzyskać również zwolnienie od kosztów sądowych, jednak dotyczy ono tych kosztów, które nie zostały uiszczone w toku postępowania, a sama trudna sytuacja ekonomiczna nie jest wystarczającą podstawą do nieobciążania nimi strony przegrywającej (zarówno tej dotychczas zwolnionej z kosztów sądowych, jak i niezwolnionej). Wymienione wymogi prowadzą do wniosku, że instytucja zwolnienia od kosztów sądowych jest stosowana jedynie wyjątkowo. Muszą bowiem istnieć uzasadnione powody do przerzucenia ciężaru dotyczącego konkretnej osoby na współobywateli uiszczających podatki, z których pokrywa się koszty postępowania sądowego w razie zwolnienia danej osoby z obowiązku powszechnego i równego ponoszenia danin publicznych, wynikającego z art. 84 Konstytucji RP³⁷.

Bibliografia

1. Górski A., Walentynowicz L., *Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Ustawa i orzekanie. Komentarz praktyczny*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2008.
2. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.
3. Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 9 lipca 1992 r., I ACz 393/92, Legalis nr 32908.
4. Postanowieniu Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 10 września 2012 r., V ACz 604/12, Legalis nr 719061.

---

³⁷ Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 3 sierpnia 2012 r., I ACz 524/12, Legalis nr 712173.

5. Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 25 listopada 2015 r., I ACz 1128/15, LEX nr 1959432.
6. Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 21 lutego 2013 r., I ACz 134/13, Legalis nr 998684.
7. Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 18 października 2012 r., I ACz 1699/12, Legalis nr 726408.
8. Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 11 lipca 2013 r., I ACz 1131/13, Legalis nr 742967.
9. Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 19 lipca 2013 r., I ACz 1173/13, Legalis nr 742970.
10. Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 3 sierpnia 2012 r., I ACz 524/12, Legalis nr 712173.
11. Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 7 lutego 2014 r., III APz 2/14, Legalis nr 775812.
12. Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 2013 r., V CZ 132/12, LEX nr 1341732.
13. Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 2015 r., I CZ 119/14, Legalis nr 1186757.
14. Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 2015 r., I CZ 35/15, Legalis nr 1260026.
15. Postanowienie Sądu Okręgowego w Słupsku z dnia 20 czerwca 2013 r., IV Cz 373/13, [www.orzeczenia.slupsk.so.gov.pl/content/\\$N/151020000002003_IV_Cz_000373_2013_Uz_2013-06-20_001](http://www.orzeczenia.slupsk.so.gov.pl/content/$N/151020000002003_IV_Cz_000373_2013_Uz_2013-06-20_001).
16. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 stycznia 2006 r. w sprawie określenia wzoru oświadczenia o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania osoby fizycznej ubiegającej się o zwolnienie od kosztów sądowych w postępowaniu cywilnym, tj. Dz. U. z 2015 r. poz. 574 ze zm.
17. Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2013 r., III CZP 97/12, Legalis nr 551823.
18. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, tj. Dz. U. z 2017 r. poz. 459 ze zm.
19. Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, tj. Dz. U. z 2016 r. poz. 1822 ze zm.
20. Ustawa z dnia 22 listopada 2002 r. o wyrównywaniu strat majątkowych wynikających z ograniczenia w czasie stanu nadzwyczajnego wolności i praw człowieka i obywatela, Dz. U. Nr 233, poz. 1955.
21. Ustawa z dnia 7 lipca 2005 r. o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych czynów zabronionych, tj. Dz. U. z 2016 r. poz. 325.

22. Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, tj. Dz. U. z 2016 r. poz. 623 ze zm.
23. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przekształceniu prawa użytkowania wieczystego w prawo własności nieruchomości, tj. Dz. U. z 2012 r. poz. 83.
24. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. – Prawo geologiczne i górnicze, tj. Dz. U. z 2016 r. poz. 1131 ze zm.
25. Ustawa z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób, Dz. U. z 2014 r. poz. 24 ze zm.
26. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 25 września 2015 r., I ACa 533/15, LEX nr 1927636.
27. Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 3 lipca 2013 r., I ACa 660/13, LEX nr 1383580.
28. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 lutego 2001 r., III CKN 295/00, Legalis nr 81618.

EXEMPTION FROM JUDICIAL COSTS IN CIVIL RIGHT PROCEEDINGS ACCORDING TO JUDICATURE

The court costs are included in the costs of proceedings and imply all fees and expenses. It is of principal rule that in civil cases the litigation parties bear the costs that arise in court proceedings. Exemption from this principle are all legally sanctioned court fees before the proceedings are initiated or in their course at the request of an applicant, as well as in the case-finishing judgment in a given instance. The court fee exemption allows anyone to exercise their right of access to judiciary, but a detailed examination of the requirements for obtaining an exemption from court costs leads to the conclusion that it is only exceptionally applicable.

Key words: civil cases, court costs, exemption from court costs, decisions of court or court referendary, means of appeal.